

Luento 2 (verkkoluennot 2-3) Tietokonejärjestelmän rakenne ttk-91 ja sillä ohjelmointi

Järjestelmän eri tasot
Laitteiston nopeus
ttk-91 rakenne ja käskykanta-
arkkitehtuuri
Konekielinen ohjelmointi
ttk-91:llä
(Titokone, TitoTrainer)

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 1

Ohjelman esitysmuoto: Konekieli

- Suorittimen konekielen käskykanta määrittelee tietokoneen käskykanta-arkkitehtuurin
 - ISA - Instruction Set Architecture
- Ohjelma keskusmuistissa konekielisenä (TTK-91)

	Konekielinen käsky	lukuna
0:	0000 0010 000 00 000 0000 0000 0110 0100	DEC: 33554532
1:	0000 0010 001 01 000 0000 0000 0110 0100	DEC: 36175972
2:	0001 0100 001 00 000 0000 0000 0000 0000	DEC: 337641472
3:	0010 0010 000 00 000 0000 0000 0000 0110	HEX: 22000006
4:	0000 0001 001 00 000 0000 0000 1110 0100	HEX: 012000E8
5:	0000 0000 000 00 000 0000 0000 0000 0000	HEX: 00000000

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 3

Ohjelman esitysmuoto: symbolinen konekieli

- Usein symbolisella konekielellä
 - käsky jaettu osiin (kenttiin)
 - joidenkin kenttien arvot kuvattu symboleilla
 - helpompi ihmisten lukea ja kirjoittaa

Symb. konekieli	Konekielinen käsky
LOAD R2, -100	0000 0010 000 00 010 0000 0000 0110 0100
LOAD R1, 100	0000 0010 001 01 000 0000 0000 0110 0100
DIV R1, R2	0001 0100 001 00 010 0000 0000 0000 0000
JZER 6	0010 0010 000 00 000 0000 0000 0110 0100
STORE R1, 228	0000 0001 001 00 000 0000 0000 1110 0100
NOP	0000 0000 000 00 000 0000 0000 0000 0000

Keskustele

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 4

Ohjelman esitysmuotoja

osoite sisältö

Address	Contents
101	0010 0010 0000 0001
102	0001 0010 0000 0010
103	0001 0010 0000 0011
104	0011 0010 0000 0100

(a) Binary program

Address	Contents
101	2501
102	1202
103	1203
104	3204

(b) Hexadecimal program

Address	Instruction	arvo	osoite
101	LDA	201	1
102	ADD	202	2
103	ADD	203	3
104	STA	204	4

(c) Symbolic program

Label	Operation	Operand	Symboli (nimi)
	LDA	1	I
	ADD	2	J
	ADD	3	K
	STA	4	N

(d) Assembly program

(Sta06 Fig 10.11)

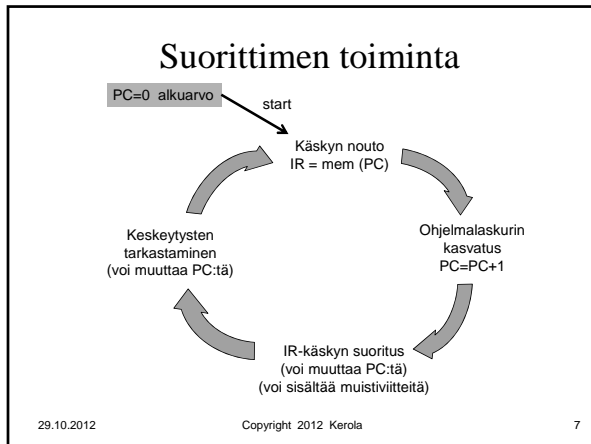
29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 5

TTK-91 konekieli

Operaatio	Rj	M	Ri	Attribuutti (arvo tai osoite)
8 bit	3 b	2 b	3 b	16 bittiä

- Kukin käsky 32 bittiä. Oma operaatiokoodi kullakin käskyllä
- Käskyn rekisterien ja attribuuttien tulkinta riippuu käskystä ja osoitusmuodosta (M)
- Tietotyypit:
 - Vain 32-bittinen kokonaisluku
 - Ei: merkkejä, liukulukuja, totuusarvoja

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 6

- ### Tiedon sijainti suoritusajana
- Muistissa (=keskusmuistissa)
 - iso Esim. 256 MB, tai 64 milj. 32 bitin sanaa
 - hidas Esim. 10 ns
 - data-alueella vai konekäskyssä vakiona?
 - Rekisterissä
 - pieni Esim. 256 B, tai 64 kpl 32 bitin sanaa
 - nopea Esim. 1 ns TTK-91: 8 kpl + PC + ...
- Milloin muuttujan X arvo pidetään muistissa ja milloin rekisterissä? Missä päin muistia? Miten siihen viitataan?
- 29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 8

- ### Tiedon sijainti suoritusajana
- Rekisteri (nopein)
 - kääntäjä päättää milloin muuttujan arvo on rekisterissä
 - Välimuisti (nopea)
 - laitteisto hoitaa automaattisesti joillekin muistialueille
 - Muisti (hidas)
 - kääntäjä/lataaja valitsee sijaintipaikan
 - globaali data ohjelman latauksen yhteydessä
 - vakiot konekäskyssä
 - ohjelma sijoittaa suoritusajana
 - aliohjelmien paikalliset muuttujat, parametrit
 - käyttöjärjestelmä sijoittaa suoritusajana
 - dynaaminen data keossa suorituksen aikana
 - Levy, levypalvelin (liian hidat, ei mahdollista)
 - vaatii käyttöjärjestelmän varusohjelmien apua
- 29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 9

- ### Miten tietoon viitataan?
- Tieto muistissa
 - muistiosoitteen (esim. 0x6F123456 tai 3459321) avulla
 - symbolin (esim. HenkTunn tai X) avulla symbolista konekieltä käytettäessä - symbolin arvo on muistiosite
 - HenkTunn = 0x6F123456, X = 3459321 (heksadesimaali) (desimaali)
 - Tieto välimuistissa
 - samalla tavalla kuin jos tieto olisi muistissa
 - viittaushetkellä ei tiedetä, kummasta paikasta tieto lopulta löytyy tai kauanko viittaamiseen kuluu aikaa!
 - Tieto rekisterissä
 - rekisterin osoitteen (esim. nro 6 tai 18) avulla
 - symbolinen konekieli: R3, FP, F5, PS, SR, I2, jne
 - Tieto konekäskyssä (vakiona)
 - oletusarvoisesti käskyssä on vain yksi paikka tiedolle
- Keskustele
- 29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 10

Tieto ja sen osoite

muuttujan X osoite on symbolin X arvo

X DC 12

 LOAD R1, =X
 LOAD R2, X

symbolin X arvo
 muuttujan X osoite?

int x = 12;

muuttujan X arvo

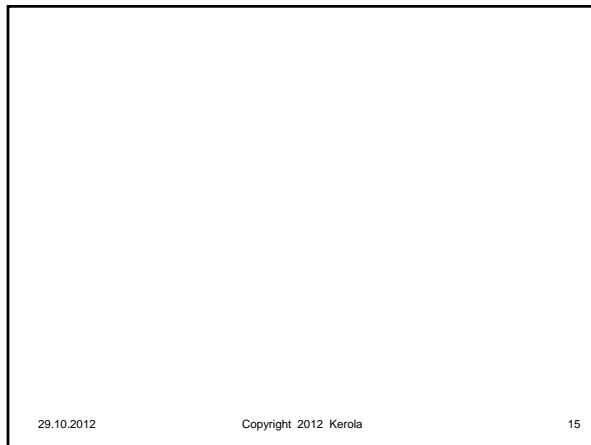
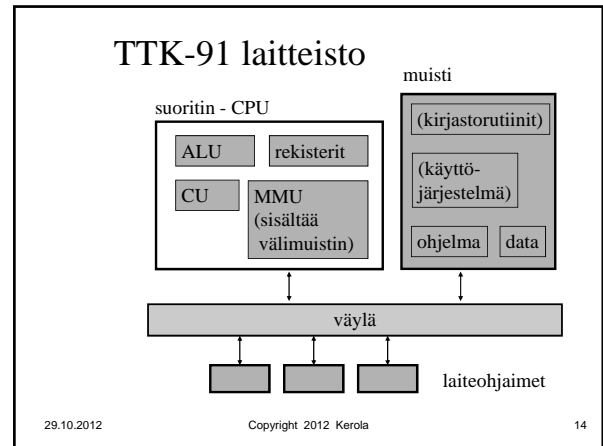
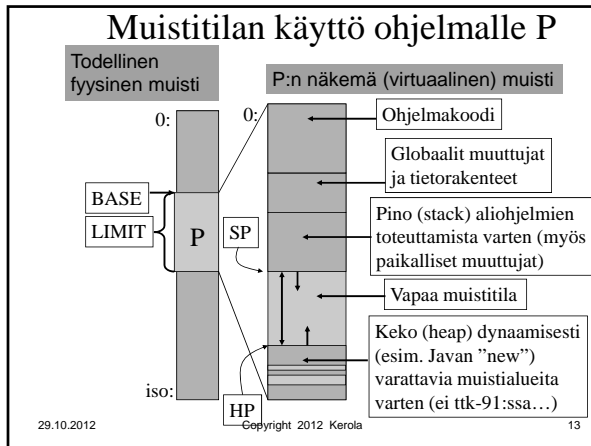
X=230:

muisti	
230	
12345	
12556	
128765	
12222	
12	
12998	

- Muuttujan X osoite on 230
- Muuttujan X arvo on 12
- Symbolin X arvo on 230
 - symbolit ovat yleensä olemassa vain käännösaikana
 - virheilmoituksia varten symbolitaulua pidetään joskus yllä myös suoritusajana

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 11

- ### Tiedon osoitusmuodot TTK-91
- Välitön operandi (ei muistiosoitusta)
 - OPER Rj, =ADDR(Ri) M=00
 - Kumpi vain voi puuttua (ADDR, Ri)
 - Suora indeksoitu muistiosoitusta
 - OPER Rj, ADDR (Ri) M=01
 - Epäsuora indeksoitu muistiosoitusta
 - OPER Rj, @ADDR(Ri) HUOM: ei R0 M=10
- Keskustele
- 29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 12

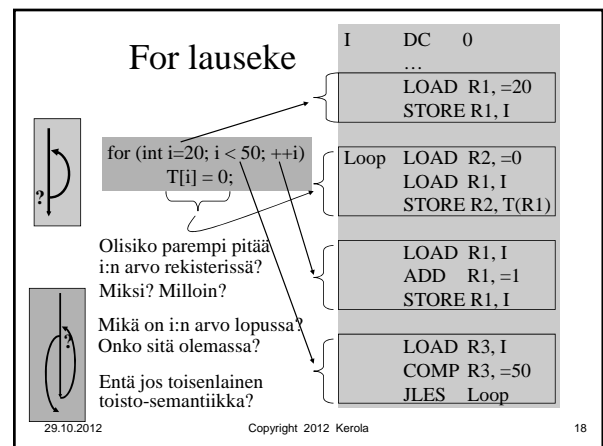

Ttk-91 ja Ohjelmoinnin peruskäsitteet

Aritmetiikka
Tietorakenteet
Kontrolli, loopit
Monimutkaiset tietorakenteet

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 16

- ### Ohjelmoinnin peruskäsitteet
- Aritmeettinen lauseke
 - miten tehdä laskutoimitukset?
 - Yksinkertaiset tietorakenteet
 - yksilotteiset taulukot, tietueet
 - Kontrolli – mistä seuraava käsky?
 - valinta: if-then-else, case
 - toisto: for-silmukka, while-silmukka
 - aliohjelmat, virhetilanteet
 - Monimutkaiset tietorakenteet
 - listat, monilotteiset taulukot
- 29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 17

While-do -lauseke


```
X = 14325;
Xlog = 1;
Y = 10;
while (Y < X) {
  Xlog++;
  Y = 10*Y
}
```

Mitä kannattaa pitää muistissa?

Mitä kannattaa pitää missä rekisterissä ja milloin? X in R3?

```
LOAD R1, =14325
STORE R1, X
LOAD R1, =1 ; R1=Xlog
LOAD R2, =10 ; R2=Y
While COMP R2, X
      JNLES Done
      ADD R1, =1
      MUL R2, =10
      JUMP While
Done STORE R1, Xlog ; talleta tulos
      STORE R2, Y
```

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola Keskustelee 19

Koodin generointi

- Kääntäjän viimeinen vaihe
 - voi olla 50% käännösajasta
- Tavallisen koodin generointi
 - alustukset, lausekkeet, kontrollirakenteet
- Optimoidun koodin generointi
 - käännös kestää (paljon) kauemmin
 - **suoritus tapahtuu (paljon) nopeammin**
 - milloin globaalin/paikallisen muuttujan X arvo kannattaa pitää rekisterissä ja milloin ei?
 - missä rekisterissä X:n arvo kannattaa pitää?
 - joskus R1:ssä, joskus R5:ssä?

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 20

Taulukon indeksitarkistus

```
for (int i=20; i < 50; ++i)
  T[i] = 0;
```

I DC 0
T DS 50 ; data
Tsize DC 50 ; koko
...

Voisiko toiston kontrollia ja indeksin tarkistusta yhdistää?
Optimoiva kääntäjä osaa!

```
LOAD R1, =20 (kesk.)
STORE R1, I
Loop LOAD R2, =0
      LOAD R1, I
      JNNEG R1, ok1
      SVC SP,=BadIndex
ok1 COMP R1, Tsize
      JLES ok2
      SVC SP, -BadIndex
ok2 STORE R2, T(R1)
      LOAD R1, I
      ADD R1, =1
      STORE R1, I ; 50 OK!
      LOAD R3, I
      COMP R3, =50
      JLES Loop
```

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 21

Moniulotteiset taulukot (3)

- Talletus riveittäin
 - C, Pascal, Java?
- Talletus sarakeittain
 - Fortran
- 3- tai useampi ulotteiset
 - vastaavalla tavalla!

T:	34	57	76
	21	76	23
	24	56	876
	54	75	777

T:	T[0][0]=34
	T[1][0]=21
	T[2][0]=24
	T[3][0]=54
	T[0][1]
	T[1][1]
	T[2][1]
	T[...][...]

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 22

Linkitetty lista

```
R1: -1
R2: 132
```

First → Data Next → Data Next → Data Next →

2-sanainen tietue

First=200:

211
33
255
55
-1
44
222

R1 → 211: 33
R2: 0

R1 → 222: 55
R2: 77

R1 → 255: 44
R2: 33


```
list_sum.k91
Data EQU 0 ; suht. osoite
Next EQU 1
Sum DC 0
Main LOAD R1, First ; ptrRec
      JNEG R1, Done
      LOAD R2, =0 ; sum
Loop ADD R2, Data(R1)
      LOAD R1, Next(R1)
      JNNEG R1, Loop
Done STORE R2, Sum
      SVC SP, -HALT
```

Virhe, bugi! Missä?

29.10.2012 Copyright 2012 Kerola 23

-- Loppu --

- Elektroniputki
 - logiikka, muisti
- ENIAC, 1945
 - Electronic Numerical Integrator and Computer
 - J.W. Mauchly, J.P. Eckert, J. von Neumann
 - 17 468 elektr. Putkea
 - 5 000 yht.laskua/sek.
 - 357 kertolaskua/sek

29.10.2012 Copyright Teemu Kerola 2001 24